

YAZILI BASINDA TERÖR KURBANİ ÇOCUKLAR¹

Yrd.Doç.Dr.Rukiye ŞAHİN

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü,
rukiye.sahin@Gop.Edu.Tr

Özet

Terörizm Türkiye'yi uzun yıllardır -kimi zaman şiddeti ve yoğunluğu değişmekle birlikte- etkilemektedir. Terörizmin fark gözetmeyen bombalamalar, sivillere yönelik silahlı eylemler, adam kaçırma, suikastler, rehin alma, uçak kaçırma gibi eylemler olduğu ulusal ya da uluslararası yasalarla kabul edilmiştir. Tanımda yer alan neredeyse tüm eylemlere maruz kalan Türkiye, aynı zamanda bu eylemlerin faillerinin neden olduğu çocuk katliamlarına da tanık olmuştur. Toplumun geniş kesimini travmatize eden terör haberlerinin sunuluşu da önemlidir. Gazetelerin şiddeti sunma biçiminin kurbanın özelliklerine göre değiştiğine dair çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalar gazetelerin şiddeti sunma biçiminin kadın ve erkek arasında farklılaşabildiğini göstermektedir. Genellikle, erkek kurbanlar hakkındaki haberler kişiselleştirilerek sunulurken kadın kurbanların zamirlerle işaret edildiği belirtilmektedir. Ayrıca çalışmalar mağdurun kişisel olarak sunulmasının da empatiyi artırdığını göstermektedir. Sıradan şiddetten farklı olarak terör, hedefi gereği çok daha geniş bir toplum kesimini etkilemekte, korku yayma yoluyla politik hedeflerine erişmeyi hedefleyen teröristler çok daha geniş etki yaratan eylemlere yönelmektedir. Basın için terör vakalarında hem haberi verme hem de toplumda yaratacağı etkiyi hesaplama gibi ikilemler ortaya çıkmaktadır. Haberin kendisi kadar kullanılan dilin bir taraftan topluma etkisi, bir taraftan teröristlerin eylemin faili olduğunu haber verme sorumluluğu taşınmaktadır. Bu çalışmada amaçlanan terör kurbanı çocukların gazetelerde haberleştirilme biçimini ele almak ve tartışmaktır. Veriler gazete arşivleri taranarak elde edilmiş ve çalışmanın amacına yönelik olarak, haber başlık ve içerikleri, terör kurbanına yönelik dil, olay-fail bağlantısı açılarından değerlendirilmiş ve tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Terörizm, Terör kurbanları, Yazılı Basın

Child Terror Victims in Print Media

Abstract

Terrorism has affected Turkey for a long time while its severity and density has varied from time to time. Actions such as bombing, armed attacks on civilians, kidnapping, assassination, taking hostage, and hijacking are accepted as forms of terrorism in national and international laws. Being exposed to almost all forms of terrorist acts, Turkey has also witnessed child massacres. The presentation of the news traumatizing the majority of the society is important. There are studies suggesting that the newspapers' styles of presenting the violence depend on the characteristics of the victim. These studies reveal that the newspapers' styles of presenting violence differed between male and female victims. The news about male victims is usually presented by personalizing while the news about female victims is presented by using pronouns. Moreover, the studies show that presenting the news by personalizing increases empathy. Apart from ordinary violence, terrorism affects a larger proportion of society, and terrorists aiming at reaching their political goals through the dissemination of fear head towards actions with bigger influence. For press, there is a dilemma about the presentation of the news and its impact on society. It has the responsibility of not only estimating the impact of the news on the society but also announcing that the terrorists are the offenders of terrorist acts as much as the news itself. This study aims at investigating and discussing the newspapers' styles of presenting child terror victims. The data were obtained from the newspaper archives. The content and headings of the news were analyzed and discussed in terms of the linguistic manner towards the violence victims and the connection between the action and offender.

Keywords: Terrorism, Terror victims, Print media

¹ Bu çalışma 11.12.2015-13.12.2015 tarihleri arasında Antalya'da düzenlenen "7. Uluslararası Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Sempozyumu: "Kentsel Güvenlik ve Çocuk Suçluluğu" Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

1. Giriş

Terörist saldırılar Türkiye'nin uzun yıllar boyunca -kimi zaman şiddeti ve yoğunluğu değişmekle birlikte- maruz kaldığı ağır ve etki alanı geniş saldırılardır. Ayrılıkçı terör örgütü PKK tarafından Ağustos 1984'ten beri Türk vatandaşlarına yönelik silahlı saldırılar yapılmaktadır (Kıbrıs, 2011). 1984'ten 2000 yılına dek tahmini 30.000 ile 35.000 arasında Türk vatandaşı terör saldırılarında hayatını kaybetmiştir, bunun büyük bölümünden PKK terör örgütü sorumludur (Rodoplu, Arnold ve Ersoy, 2003). Terörizmin, "fark gözetmeyen bombalamalar, sivillere yönelik silahlı eylemler, adam kaçırmaya, suikastler, rehin alma, uçak kaçırmaya gibi eylemler olduğu ulusal ya da uluslararası yasalarla kabul edilmiştir" (Schmid, 2004, s. 197). Teröristlerin ayırıcı özelliği çatışma bölgelerinin dışında, şok ve dehşet yaratmak amacıyla (Schmid, 2011) silahsız sivilleri hedef almalarıdır (Schmid, 2011; Nielsen, 2003). Terörizm, teröristlerin amaçlarına ulaşmak için rastgele kişileri hedef aldıkları bir eylem biçimi olarak, kurbanların bireysel olarak hedeflendiği sıradan şiddetten farklıdır ve tüm toplumda kurban psikolojisinin genellenmesini, kişisel kırılganlık duygusunun yayılmasını (Bandura, 1990), korku (Bandura, 1990; Tugwell, 1986, Turk, 1982) ve belirsizliği (Tugwell, 1986) amaçlar ve sosyal istikrarı bozar (Scheffler, 2006).

20. yüzyılın sonları kitle iletişim araçlarının globalleşmesine tanık olmuş (Wilkinson, 1997) ve kitle iletişim araçları dünyada olup biten hakkındaki öğrendiklerimizi değiştirmiştir (Altheide, 2007). Sonraki yıllarda dijital medya araçları her kullanıcının kendi içeriğini, hatta haberini oluşturmasına imkân vermiştir. Bununla birlikte yeni iletişim teknolojileri terörist örgütlere de mesajlarını daha kolay ve özgürce iletme fırsatı yaratmış ve bu teknolojiler kadar medyayı da psikolojik hedefleri için güçlü bir araç olarak görmüşlerdir (Weiman, 2005). Zaman zaman basının kurban psikolojisinin genellenmesine korku politikasını yaygınlaştırarak hizmet ettiği söylenebilir (Altheide, 2006). Kimi zamansa teröristler kendi amaçlarını, halkta yılmılık yaratma ya da kendi politik ve sosyal nedenleri için sempati yaratarak gerçekleştirmeyi hedeflerler ve bunu halka yaymadan gerçekleştirmeleri mümkün değildir (Bandura, 1990). Medyada yer alan haberlerin terörist eylemleri olumlama ya da açabilecek bir etkiye sahip olabilmeleri mümkündür (Devran, 2015). Başka bir nokta ise, terör saldırılarının yüksek oranda medyada yer almasının toplumda görülen post travmatik stresle ilişkili olmasıdır (Ben-Zur, Gil ve Shamshins, 2012). Bu nedenle yazılı basının incelenmesi, haber sağlayıcıların içeriğini değerlendirmek açısından önemlidir. Geleneksel medya araçlarından olan gazetelerin bazı durumlarda, örneğin sıradan şiddet olaylarında, şiddeti sunma biçimlerinin kurbanın özelliklerine göre değiştiğine dair kimi çalışmalar mevcuttur. Anastasio ve Costa (2004) gazetelerin şiddeti sunma biçiminin kadın ve erkek kurban açısından farklılaşabildiğini, erkek kurbanlar hakkındaki haberlerin kişiselleştirilerek sunulup; kadın kurbanların zamirlerle işaret edildiğini, mağduru kişisel olarak sunmanın ise empatiyi artırdığını tespit etmişlerdir. Terörist saldırıların etkisi sıradan şiddetten çok daha ağırdır. Bu nedenle terör bir insanlık suçu olarak kabul edilir. "Geleneksel bilgelik açısından terörizm asla haklılaştırılmaz ya da mazeret dahi üretilemez" (Nielsen, 2003, s.431). Ampirik temelde de durum aynıdır (Turk, 1982). Kuşkusuz sıradan şiddet olaylarında olduğu gibi terör söz konusu olduğunda da olumlama ya da haklılaştırma mekanizmasının anlaşılması güçtür. İnsanlar kendilerine yapılan insanlık dışı eylemlerin failer tarafından haklılaştırılmasından muzdariptir (Bandura, 2002). Moore ve Cockerton (1996, akt. Anastasio, 2005) şiddetin haklılaştırılmasının şiddetin algılanmasını azalttığını belirtmişlerdir. Anastasio (2005) şiddet olayının gerçekleştiği bağlamın gözlemlenen şiddete karşı reaksiyonlar açısından önemli olduğunu belirtmektedir. Terör söz konusu olduğunda Bandura (2002) dilin ve sözcük seçiminin önemli olduğunu ifade etmiştir. Bolinger (1982, akt. Bandura, 2002) aracısız pasif dilin, eylemin insanlar tarafından değil isimsiz bazı güçler tarafından yapılmış gibi görünmesine yol açabileceğini belirtmektedir. Şiddetin doğrudan gözlemcisi olmanın söz konusu olmadığı durumlarda, çoğu kez olay, haber ve içerik olarak topluma sunulur. Bağlamın, şiddetin uygulayıcısının ve şiddet mağdurunun sunulması bu nedenle önemlidir. Terör olaylarında, haberleri iletme sorumluluğu olanlar işlerinde her gün ikilemlerle karşılaşır, bir taraftan kurbanlar diğer yandan haber iletme sorumluluğu, bir taraftan korku, tehdit ya da mesajı iletme diğer yandan haberin önemi (Weimann, 2005) başatmaları gereken bir durumdur.

Medyanın terörün olumlanabilmesinde rol oynayabilmesi (Devran, 2015) terörün toplumsal normların dışında bir eylem olması nedeniyle anlaşılması güç bir olgudur. Toplumsal normların nasıl

oluşturduğuna dair Sherif'in klasik deneyi, somut fiziksel gerçeğin olmadığı durumlarda, bireyin durumu saptama ihtiyacı duyduğunu, bu nedenle bir gerçek oluşturduğunu, yalnızca tek başına, eğer grup içindeyse grup tarafından bu gerçeğin oluşturulup bu standarda uyulduğunu ortaya koymuştur (Kağıtçıbaşı, 2006). Toplumsal normlar bu şekilde, başlangıçta somut bir veri ya da durumla ilgili bir standart olmadığında oluşur. Ancak, terör gibi olgularda toplumsal ve evrensel normlar belli iken hem teröristlerin, hem terör faaliyetlerini destekleyenlerin norm dışı bu olaya karşı tutumları açıklanmaya muhtaçtır. Teröristlerin durumu Milgram'ın itaat ve Ash'in grubu uyma deneylerinden elde edilen bulgularla izah edilebilir. Ash'in deneyi bireyin grubun fikrinin yanlış olduğunu bilmesine rağmen uyduğunu; Milgram'ın deneyinde olduğu gibi itaat edebildiğini göstermektedir (Kağıtçıbaşı, 2006). Toplumsal ve evrensel normlar açıkken, terör gibi olaylarda bireylerin olayla ilgili kanaatlerinin kesin olması beklenir. Oysa zaman zaman çok güçlü bir toplumsal normun dağılabildiği, yasa ve norm dışı bir davranışın yine norm dışı bir davranış sergilenerek övülebildiği görülmüştür. Bu türden içerik her zaman doğrudan ya da maksatlı olarak sunulmaz, kimi zaman gerçeğin algılanışının içerik tarafından belirlenmesi mümkündür. Psikolojinin önemli konularından biliş ve algı ve sosyal psikolojinin temel konularından tutum değişim aracı olarak propaganda açısından bu durumun nasıl oluştuğu izah edilebilir.

“Zihin, dünya içerisinde eylemde bulunabilmemiz ve amaçlarımıza ulaşabilmemiz için dünyanın tasarımlarını yansıtan bir sistemdir” (Goldstein 2013, s. 87). Algı ise duyuların uyarılmasıyla ortaya çıkan deneyimler olarak tanımlanabilir, bu deneyimler ek bilgiler doğrultusunda değişebilir, akıl yürütme ya da problem çözmeye benzer bir süreç işleyebilir (Goldstein 2013). Sonuç itibarıyla algılama, duyu organları yoluyla edinilen bilginin yorumlama sürecidir ve somut verinin dahi yorumlamaya açık olduğu düşünülürse, algılamanın gerçeğin değerlendirilme sürecinde ne kadar etkili olduğu anlaşılacaktır. Meyers (1997, akt. Anastasio ve Costa, 2004) medyada aile içi şiddet olguları sunulurken, kadının cinayet kurbanı olduğu, erkeğin sonra kendisini öldürdüğü vakalarda kurbanın empati yerine suçlandığını –örneğin şiddetin failinin eşine yönelik saplantısı gibi bilgilerin verilmesiyle- kurbanın kendisinin şiddetin nedeni haline döndüğünü ve bazen gerçek kurbanın fail şeklinde resmedilebildiğini belirtmiştir. Benzer durumun terör suçları için de olabileceğini göz önünde bulundurmak gerekir. Terör suçlarının politik görüşlerle desteklenme yoluyla dikkatin politik görüşe yönelmesi ve şiddetin araçsallaştırılması ya da araçsal biçimde sunulabilmesi olasıdır. Bu durum Schmid (2004, s.197) tarafından “terörist eylemin suç yapısı geniş oranda kabul ediliyorken, çoğu gözlemci belirli terörist eylemlerin altında politik güdülerin yattığını kabul eder” şeklinde ifade edilmiştir.

Terörist saldırılara maruz kalan Türkiye, aynı zamanda bu eylemlerin faillerinin neden olduğu çocuk katliamlarına da tanık olmuştur. İzlenimler oluşturulurken ilk izlenimin daha sonra gelecek bilgileri etkilemesi öncelik etkisi olarak isimlendirilir, ancak kimi durumlarda sonra gelen bilginin de etkili olabileceği ve dinleyicinin konu hakkında bir kanaate ulaşması için belirleyici olanın zaman olduğu bilinmektedir (Kağıtçıbaşı, 2006). İlk mesaj ve ikinci mesaj peş peşe sunulduğunda, ilk mesaj daha etkili olabilirken, ilk mesaj ve ikinci mesaj arasında zaman girdiğinde ikinci mesaj daha etkili olmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2006). Terör gibi olaylarda güvenlik algısı zedelendiği ve hemen karar verme ve olayı anlamlandırma ihtiyacı arttığı için mesajın ulaştığı kişilerin bir an önce karar verme ihtiyacı içinde olabilecekleri düşünülebilir. Bu nedenle, kişiler haberi duydukları anda bir karar verme gereği hissedeceklerdir. Haber kaynaklarından peş peşe haberin geldiği düşünüldüğünde ilk mesajların ne kadar önemli olduğu anlaşılabilir. Bu nedenle bu çalışmada olay günü ve/veya ertesi gün verilen haber içeriği seçilmiştir.

2. Yöntem:

Terör olaylarının tırmanmaya başladığı dönemlerden bugüne kadar çok sayıda çocuğun teröristlerce katledilmesi nedeniyle tümünün bu çalışmada incelenmesi mümkün görülmemiştir. Terör kurbanı çocukların haberleştirilme şekline dair veri elde edebilmek için terör olaylarının tekrar tırmandığı 2015 Temmuz ayından sonra gerçekleşen iki olgu esas alınmıştır. Bu çocuklardan birisi teröristlerin yola yerleştirdikleri patlayıcıyı infilak ettirerek katlettiği 13 yaşındaki Fırat Sampil, diğeri evinde otururken teröristlerce fırlatılan roketle katledilen 9 yaşındaki Elif Şimşek'tir.

Haberlerin pek çok haber sitesinde ve gazetede yer aldığı göz önüne alınarak haber kaynağı yazılı basınla ve gazeteler de kamuoyunca bilinen 5 gazete ile sınırlı tutulmuştur. Geçmişe dönük arşiv

taraması yapabilmek için gazetelerin internet sitelerinin arşiv kayıtlarına ve arşiv kaydına ulaşılması söz konusu olmayan gazetelerin olay tarihindeki içeriklerine arama motorlarından erişilmiştir. Haber içerikleri, fail-olay bağı, olumlama ya da haklılaştırmaya yönelik ifadenin olup olmaması ve kurbanı yönelik ifadeler açısından analiz edilmiştir.

3. Bulgular

Teröristler tarafından öldürülen her iki çocuğa dair 5 gazetede yer alan haber başlığı ve haber özeti sunulmuştur.

3.1. Birinci Olgu “Fırat Simpil”

Fırat Simpil 30 Ağustos 2015’te PKK terör örgütü tarafından yerleştirilen bombanın teröristlerce infilak ettirilmesi sonucu yaşamını yitirmiştir. Aşağıda beş gazetede Fırat Simpil’in öldürüldüğü gün ya da ertesi günü sunulan haber başlığı ve haber özetinin ilgili gazetelerde nasıl yer aldığına dair içerikler sunulmuştur.

Olayla ilgili gazetelerden birinin haber başlığı ve haber özeti aşağıda sunulmuştur.

“Diyarbakır’da patlama: 13 yaşındaki çocuk öldü

Diyarbakır’ın Silvan ilçesinde, Silvan Barajı inşaatı yolu olarak da kullanılan Bağlar Mahallesi’nde PKK’lı teröristlerce önceden yola yerleştirilen patlayıcı infilak ettirildi. Patlayıcının askeri aracın geçişinden kısa bir süre önce patlatılması sonucu yoldan geçen 13 yaşındaki Fırat Simpil olay yerinde hayatını kaybetti” (Hürriyet, 2015a).

Gazetenin haber başlığı bir patlamanın gerçekleştiğini ve patlamada bir çocuğun hayatını kaybettiğini belirtmektedir. Başlıkta patlama pasif bir dille verilmiş ancak, haber özetinde yer alan yukarıdaki ifadeye yer alan içerikte eylemi gerçekleştirenler belirtilmiştir. “Patlayıcının askeri aracın geçişinden kısa bir süre önce patlatılması sonucu yoldan geçen 13 yaşındaki Fırat Simpil olay yerinde hayatını kaybetti” ifadesinden anlaşılan hedefin çocuk değil, askeri araç olduğu, hayatını kaybeden Fırat’ın yoldan geçmekte olduğu detayıyla birlikte verilmektedir. Ancak, eylemi gerçekleştiren terörist grup doğrudan belirtilmiş, kurban ve eylemi gerçekleştirenler arasındaki bağ verilerek haber içeriği okuyucuyla paylaşılmıştır. Haber detaylarında valiliğin ve ardından annenin açıklamasına yer verilmiştir. Valiliğin açıklamasında “el yapımı patlayıcının askeri aracın geçişinden sonra ilçe merkezinde infilak ettirilmesi” bilgisi yer almaktadır.

Olayla ilgili başka bir yayının organının haberi aşağıda yer almaktadır.

“Silvan’da patlama: Bir çocuk daha hayatını kaybetti

PKK’nin askeri araca düzenlediği saldırıda manava giden Fırat Simpil öldü” (Cumhuriyet, 2015a).

Haber detaylarında annesinin ifadelerine ve şu bilgilere yer verilmiştir.

“Diyarbakır’ın Silvan ilçesinde, PKK mensuplarınca yola yerleştirilen patlayıcının infilak ettirilmesi sonucu hayatını kaybeden çocuğun sebze almak için evden çıkan 13 yaşındaki Fırat Simpil olduğu öğrenildi” (Cumhuriyet, 2015a).

Haber başlığında patlamayı gerçekleştirenler yer almamakta, pasif bir dil kullanılmaktadır. Haber detaylarında patlamanın sorumlusu olan terörist örgütün ismine, terör kurbanına yönelik bilgilere ve annesinin olayı gerçekleştirenlere yönelik ifadelerine yer verilmektedir.

Aynı haberin, diğer bir gazetede başlık, alt başlık ve haber özeti aşağıdaki gibi verilmiştir:

“PKK’nın öldürdüğü çocuğun kimliği belirlendi

Diyarbakır’da PKK mensuplarınca yola yerleştirilen patlayıcının infilak ettirilmesi sonucu 13 yaşındaki Fırat Simpil hayatını kaybetti.

Diyarbakır’ın Silvan ilçesinde, terör örgütü PKK mensuplarınca yola yerleştirilen patlayıcının infilak ettirilmesi sonucu hayatını kaybeden çocuğun sebze almak için evden çıkan 13 yaşındaki Fırat Simpil olduğu öğrenildi” (Sabah, 2015a).

Söz konusu haber başlığı eylemi gerçekleştiren terörist grubun kimliğini ve çocuğun öldürülmesinden kaynaklanan sorumluluğu içermektedir. Haber özeti terör kurbanına yönelik bilgileri ve detayı ise annesi ve babaannesinin konuşmalarını ve kaçınıcı sınıfta olduğuna dair detaya sahiptir.

Haberin başka bir gazetede verilmesi ise aşağıda sunulmuştur.

“CNN Türk'te 'PKK'nın bombası erken patladı' skandalı

Diyarbakır'ın Silvan İlçesi'nde teröristlerin yola yerleştirdiği patlayıcının infilak etmesi sonucu 13 yaşındaki Fırat Simpil hayatını kaybetti. CNN Türk ise saldırı için skandal bir KJ'ye imza attı.

“Diyarbakır'da Silvan Barajı inşaatı yolu olarak da kullanılan Bağlar Mahallesi Büyük Çeşme Caddesi'nde PKK mensuplarınca önceden yola yerleştirilen patlayıcı infilak ettirildi.

Patlayıcının askeri aracın geçişinden kısa bir süre önce patlatılması sonucu ekmek almak için evden çıkan 13 yaşındaki Fırat Simpil hayatını kaybetti” (Star, 2015a).

Gazetenin haber başlığı başka haber organını eleştirmektedir. Haber alt başlığı ve özeti, eylemi gerçekleştiren ve sorumlu terörist örgütün kimliğini vermiş ve kurban ve uygulayıcı arasındaki bağı okuyucuya sunmuştur. İkinci olarak başka bir haber kaynağına yönelik eleştiriyi paylaşmış ve haberin görselinde yer alan içerik olan “Pkklıların tuzakladığı patlayıcı erken patladı” cümlesi eleştirilmiştir.

Diğer bir basın organı tarafından olayın haberleştirilme biçimi, haber başlığı ve alt başlık aşağıda sunulmuştur.

“Sebze almak için evden çıktı, paramparça oldu'

Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde, yola yerleştirilen patlayıcının infilak ettirilmesi sonucu hayatını kaybeden çocuğun sebze almak için evden çıkan 13 yaşındaki Fırat Simpil olduğu öğrenildi. Gözyaşlarına boğulan anne Kadriye Simpil, "Evimizin önüne mayın yerleştirenlere Allah hakkımızı bırakmasın. Oğlum paramparça olmuştu" dedi.” (Milliyet, 2015a).

Haber kurbanı empati yapmayı sağlayacak kişisel detayları içermesine rağmen; kurban ve fail arasında bağ kurmayı sağlayacak bilgi içermemektedir. Patlayıcının kim tarafından yerleştirildiği gibi en önemli haber özetinde yer almamaktadır. Faile yönelik bilgi haber detaylarında da verilmemiştir.

3.2. İkinci Olgu “Elif Şimşek”

Elif Şimşek Bismil'de PKK Terör örgütü mensuplarınca atılan roket sonucu evinde hayatını kaybetmiştir. Olayın gazetelerin nasıl haber yaptığıyla ilgili bilgiler sırayla sunulmuştur.

Olayla ilgili günlük bir gazetenin haber başlığı ve haber özeti aşağıdaki gibidir.

“PKK'lıların roketatarlı saldırısında 9 yaşındaki kız çocuğu öldü

Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü, Bismil İlçesi'nde PKK'lıların polise yönelik düzenlediği roketatarlı saldırıda 9 yaşındaki bir kız çocuğunun hayatını kaybettiğini, 5 kişinin ise yaralandığını açıkladı. Öte yandan gece saatlerinde yapılan açıklamada saldırıyı gerçekleştiren teröristin öldürüldüğü duyuruldu” (Hürriyet, 2015b).

Haber kaynağı saldırıyı gerçekleştiren terörist grubu ve kimliğini belirtmiştir. Olay ve fail bağı kurulmuş ve terör örgütünün kimliği ve sorumluluğu haber başlığı ve özetinde yer almıştır. Ancak kurbanın isim bilgileri haber başlığı, haber özeti ve haber detayında yer almamıştır.

Başka bir gazetenin olayı haberleştirme biçimi aşağıda sunulmuştur.

“Bismil'de önce sokağa çıkma yasağı sonra çatışma... 8 yaşındaki bir çocuk öldü

ŞIRNAK 'IN Beytüşşebap ilçesinde dün sabah çıkan çatışmada, 2 asker yaralandı. Diyarbakır'ın Bismil ilçesinde bir eve mühimmat düşmesi sonucu 8 yaşındaki Elif Şimşek öldü, 5 kişi de yaralandı. PKK tarafından polis aracına atılan roketatar mermisinin eve isabet ettiği iddia edildi” (Cumhuriyet, 2015b).

Gazetenin haber başlığı sokağa çıkma yasağını olayla ilişkilendirmektedir. Haber başlığı fail ve kurban bağı göstermemektedir. Önce eve mühimmat düşmesi olarak belirtilen durumun, daha sonra haber özetinde terör örgütü tarafından polis aracına atılan roketatar mermisi olduğu bilgisi sunulmuştur. Terör kurbanına yönelik isim bilgisi haber detayında yer almaktadır.

Aynı haberin diğer bir gazetede sunuluşu, haber başlığı ve haber özetinin içeriği aşağıda yer almaktadır.

“PKK'dan roketatarlı saldırı: 9 yaşındaki çocuk öldü!

Diyarbakır'da PKK'lıların polise yönelik düzenlediği roketatarlı saldırıda 9 yaşındaki bir kız çocuğu hayatını kaybetti” (Sabah, 2015b).

Haber başlığı ve özeti kurban ve eylemi gerçekleştiren arasındaki ilişkiyi belirtmekte, eylemi gerçekleştiren terör örgütünün kimliği sunulmaktadır. Haberin devamında hayatını kaybeden çocuğun ismine ve Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nün olayla ilgili yazılı basın açıklamasında yer alan haber özetinden yararlanılmıştır.

Aynı olayla ilgili diğer bir gazetenin haber başlığı ve özeti ise aşağıda sunulduğu gibidir.

“PKK'lılardan eve roket: Bir çocuk öldü

Diyarbakır'ın Bismil ilçesinde, teröristlerin zırhlı polis aracına attığı roket bir eve isabet etti. Olayda, evin içerisinde bulunan 12 yaşındaki bir kız çocuğu hayatını kaybetti, 5 kişi de yaralandı. Sur ilçesinde polisle çatışmaya giren 2 YDG-H'li terörist öldürüldü” (Star, 2015b).

Olayın gerçekleşme şekli teröristlerin polis zırhlı aracına roketle saldırı düzenlerken roketin eve isabet etmesidir. Ancak olayın nedeni teröristlerin roket atmasıdır ve öldürülen çocuk doğrudan teröristler tarafından öldürülmüştür. Gazetenin haber başlığı bu doğrudan bağlantıyı belirtmesi bakımından okuyucuya kurban ve fail bağı sunmuştur. Haber detaylarında terör kurbanı çocuğun isim bilgisi yer almıştır.

Terör eylemiyle ilgili haberin, diğer bir gazetenin internet sitesinde yer alan haber başlığı ve haber detayının özeti aşağıda sunulmuştur.

“Teröristlerin roketi eve isabet etti: 1 ölü, 5 yaralı

Diyarbakır'ın Bismil ilçesinde, teröristlerin zırhlı polis aracına attığı roket bir eve isabet etti. Olayda, evin içerisinde bulunan 12 yaşındaki bir kız çocuğu hayatını kaybetti, 5 kişi de yaralandı. Sur ilçesinde polisle çatışmaya giren 2 YDG-H'li terörist öldürüldü....Olayda, evin içerisinde bulunan 12 yaşındaki Elif Şimşek hayatını kaybetti, ...” (Milliyet, 2015b).

Haber başlığı eylemin uygulayıcısı ve kurban arasındaki bağı vermiş, okuyucu eylemin teröristler tarafından gerçekleştirildiği bilgisine ulaşmıştır. Haber özeti yer almamakta ancak haber detayı verilmektedir. Haber detayı kısmen özet olarak sunulmuştur. Terör kurbanının isim bilgisi haberin detayında verilmiştir.

4. Sonuç ve Öneriler

Her iki olguda da eylemi gerçekleştiren terörist yapının kimliği paylaşılmıştır. Gazeteler arasında haber başlıklarından kaynaklı farklılıklar olmakla birlikte haber özeti kimi zaman tamamen aynı, kimi zamansa ufak farklılıklar içermekte, ancak bu farklılık dil ve ifade açısından anlamlı bir farklılık olarak görünmemektedir. İlk olayda, gazetelerin olayla ilgili “hedefin askeri araç olduğu ve patlayıcının erken patladığı” şeklinde bir bilgi aldıkları anlaşılmaktadır. Ancak bu türden bir içerik, teröristlerin sivilleri hedef almadığı sonucuna neden olmaktadır. Teröristleri diğer şiddet kullanan unsurlardan ayıranın silahsız sivillere zarar vermeleri (Schmid, 2011) olması sebebiyle, teröristlerin sivillere yönelik saldırılarının hemen ardından “yanlışlıkla/kazara” eylemin gerçekleştiği izlenimi yaratan bu tür haber patlayıcının kendisini fail yapmaktadır. Yerleşim yerlerine çatışmayı taşıyan terör örgütünün ölümlerden sorumlu olduğu açıktır. Ayrıca, bu dil resmi görevlilere (asker/polis) yönelik terör eylemlerini meşrulaştırma riski de barındırmaktadır.

Terör kurbanına yönelik ikinci olayda roketin eve isabet etmesi örneğinde de benzer durum söz konusudur. Her ikisinde de eylemi gerçekleştiren el terörist gruplara aittir ve fail olarak doğrudan sunulmaları önemlidir. Bolinger (1982, akt. Bandura, 2002) kullanılan dilin önemine yönelik yaptığı vurguda, pasif dilin eylemi gerçekleştirenin insanlar değil, isimsiz bir takım başka güçler gibi görünmesine neden olacağını belirtmektedir. Sıradan şiddet olayında nasıl “kurbana yönelen silahın ateşlenmesi sonucu kurban hayatını kaybetti” cümlesi anlamsız kalıyorsa; roketin eve girip bir

çocuğun ölümüne neden olması ya da yola döşenen patlayıcının erken patlayarak bir çocuğun ölümüne neden olması da benzerdir. Bu durumda, haberin içeriği “teröristlerin roket atarak” öldürdükleri ve “teröristlerin patlayıcı döşeyerek öldürdükleri” gibi doğrudan bilgiyi sunacak şekilde düzenlenebilir. Kurban ve fail bağı kadar, fail ve eylem bağına da doğrudan vurgu yapmak, eylemin sorumlusunun patlayıcı ya da bomba değil, bunları kullanan teröristler olduğuna işaret edecektir. Haber içeriklerinde detaylı bilgiler sunulabilir ancak nihayetinde çocukların hayatını kaybetmesinin nedeni teröristlerin ağır silahlarla yerleşim yerlerinde terör eylemi gerçekleştirmeleridir. Aksi durumda her iki çocuğun da hayatta olacağı unutulmamalıdır. Terörün toplumun tümünde kurban psikolojisinin genellenmesini, kırılanlık hissini (Bandura, 1990) ve korku (Bandura, 1990; Tugwell, 1986, Turk, 1982) yaratmayı hedeflediği düşünüldüğünde ve ayrıca medyada terör saldırılarının yoğun biçimde yer almasının post travmatik stresle ilişkili olmasından ötürü (Ben-Zur, Gil ve Shamshins, 2012) haber görselleri ve içeriği dikkatli seçilmelidir. Gazetelerin haber görsellerinde travmatik bir unsur görülmemiştir.

Terör kurbanlarının haberleştirilme biçimi bir kanaat oluşturma ve o kanaatin norma dönüşme ihtimalini barındırması açısından son derece önemlidir. Buna bağlı olarak bireyler olaya tepki verirler. Terör ve diğer şiddet türlerinin norm dışı kabul edilmediği bir toplumda yasaların işlenmesi pek mümkün görünmemektedir. Çünkü yasalar toplumsal huzuru sağlamak için çoğu zaman caydırıcı nitelik taşırlar. Yani, cezaların asıl işlevi caydırıcı olmasıdır. Bir suç işlendikten sonra yarattığı travmayı suçluyu cezalandırarak ortadan kaldırmak mümkün olmadığı gibi kurbanlar için çoğunlukla geri döndürülemez sonuçları olan suçlarda toplumsal vicdanı bir ölçüde hatta kısmen rahatlatmaktan öteye gitmez. Şiddet ve terör suçlarında şiddetin ve terörün normalize edildiği toplumsal bir algılama biçimi toplumların geleceği açısından son derece riskli olduğu gibi kurbanlara yönelik açık bir haksızlıktır. Bu nedenle terör olaylarının haberleştirme biçiminde dikkatli olunması gerekmektedir.

Kaynakça

- Altheide, D. L. (2006). Terrorism and the Politics of Fear. *Cultural studies ↔ critical methodologies*, 6(4), 415-439.
- Altheide, D. L. (2007). The mass media and terrorism. *Discourse & Communication*, 1(3), 287-308.
- Anastasio, P. A. (2005). Does viewing “justified” violence lead to devaluing others? *Current Psychology*, 23, 259-266.
- Anastasio, P. A. & Costa, D. M. (2004). Twice hurt: How newspaper coverage may reduce empathy and engender blame for female victims of crime. *Sex Roles*, 51, 535-542.
- Bandura, A. (1990). Mechanisms of moral disengagement. In W. Reich (Ed.), *Origins of terrorism: Psychologies, ideologies, theologies, states of mind* (pp. 161-191). Cambridge: Cambridge University Press.
- Bandura, A. (2002). Selective moral disengagement in the exercise of moral agency. *Journal of Moral Education*, 31(2), 101-119.
- Ben-Zur, H., Gil, S., & Shamshins, Y. (2012). The relationship between exposure to terror through the media, coping strategies and resources, and distress and secondary traumatization. *International Journal of Stress Management*, 19(2), 132-150.
- Cumhuriyet (2015a, 30 Ağustos). Silvan’da patlama: Bir çocuk daha hayatını kaybetti. Erişim tarihi 5 Kasım, 2015, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/355889/Silvan_da_patlama__Bir_cocuk_daha_hayatini_kaybetti.html
- Cumhuriyet (2015b, 27 Eylül). Bismil’de önce sokağa çıkma yasağı sonra çatışma... 8 yaşındaki çocuk öldü. Erişim tarihi 7 Kasım, 2015, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/377027/Bismil_de_once_sokaga_cikma_yasagi_sonra_cacisma..._8_yasindaki_bir_cocuk_ordu.html
- Devran, Y. (2015). Medya ve terör sorunsalı. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 3(2), 84-95.
- Goldstein, E. B. (2013). *Bilişsel psikoloji*. (Çeviren: Okhan Gündüz) Kaknüs Yayınları, İstanbul.

- Hürriyet (2015a, 31 Ağustos). Diyarbakır'da patlama: 13 yaşındaki çocuk öldü. Erişim tarihi 5 Kasım, 2015, <http://www.hurriyet.com.tr/diyarbakirda-patlama-13-yasindaki-cocuk-oldu-29943960>
- Hürriyet (2015b, 28 Eylül). PKK'luların roketatarlı saldırısında 9 yaşındaki kız çocuğu öldü. Erişim tarihi, 7 Kasım, 2015. <http://www.hurriyet.com.tr/pkk-lularin-roketatarli-saldirisinda-9-yasindaki-kiz-cocugu-oldu-30174881>
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2006). *Yeni insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş* (10.Baskı). İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kıbrıs, A. (2011). Funerals and elections: The effects of terrorism on voting behavior in Turkey. *Journal of Conflict Resolution*, 55(2), 220-247.
- Milliyet (2015a, 30 Ağustos). Sebze almak için evden çıktı, paramparça oldu. Erişim tarihi 5 Kasım, 2015, <http://www.milliyet.com.tr/-sebze-almak-icin-evden-cikti--gundem-2110066/>
- Milliyet (2015b, 27 Eylül). Teröristlerin roketi eve isabet etti: 1 ölü, 5 yaralı. Erişim tarihi, 7 Kasım, 2015, <http://www.milliyet.com.tr/teroristlerin-roketi-eve-isabet-etti-diyarbakir-yerelhaber-986488/>
- Nielsen, K. (2003). On the moral justifiability of terrorism (State and Otherwise). *Osgoode Hall Law Journal*, 41, 427-444.
- Sabah (2015a, 30 Ağustos). PKK'nın öldürdüğü çocuğun kimliği belirlendi. Erişim tarihi 5 Kasım, 2015, <http://www.sabah.com.tr/gundem/2015/08/30/pkknin-oldurdugu-cocugun-kimligi-belirlendi>
- Sabah (2015b, 27 Eylül). PKK'dan roketatarlı saldırı: 9 yaşındaki çocuk öldü! Erişim tarihi, 7 Kasım, 2015, <http://www.sabah.com.tr/gundem/2015/09/27/pkkdan-roketatarli-saldiri-9-yasindaki-cocuk-oldu>
- Scheffler, S. (2006). Is terrorism morally distinctive? *Journal of Political Philosophy*, 14(1), 1-17.
- Schmid, A. P. (2004). Frameworks for conceptualising terrorism. *Terrorism and Political Violence*, 16,2, 197-221.
- Schmid, A. P. (Ed.). (2011). *The Routledge handbook of terrorism research*. Taylor & Francis.
- Star (2015a, 30 Ağustos). CNN Türk'te 'PKK'nın bombası erken patladı' skandalı. Erişim tarihi, 5 Kasım, 2015, <http://www.star.com.tr/guncel/cnn-turkte-skandal-pkk-haberi-haber-1053211/>
- Star (2015b, 27 Eylül). PKK'lılardan eve roket: Bir çocuk öldü. Erişim tarihi, 7 Kasım, 2015, <http://www.star.com.tr/guncel/pkklilardan-eve-roket-bir-cocuk-oldu-haber-1059063/>
- Turk, A. T. (1982). Social dynamics of terrorism. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 463(1), 119-128.
- Tugwell, M. (1986). Terrorism and propaganda: Problem and response. *Journal of Conflict Studies*, 6(2), 5-15.
- Rodoplu, U., Arnold, J., & Ersoy, G. (2003). Terrorism in Turkey. *Prehospital and Disaster Medicine*, 18(02), 152-160.
- Weimann, G. (2005). The theater of terror: The psychology of terrorism and the mass media. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 9(3-4), 379-390.
- Wilkinson, P. (1997). The media and terrorism: A reassessment. *Terrorism and Political Violence*, 9(2) 51-64.